

фолклоръ. Отъ Панагюрище е и първия български критикъ Нешо Бончевъ, възпитаникъ на руската литературна критика. Ивобщо, прѣзъ епохата на възраждането Панагюрище бѣ единъ отъ най-събуденитѣ български градове. Достатъчно е да се спомене, че дѣдо Дановъ се е училъ въ Панагюрище и тамъ се запозналъ съ „истински книги“.

Сава И. Радуловъ се е родилъ около 1817—18 год. въ гр. Панагюрище. Родителитѣ му Илия и Гена Радулови били прости и бѣдни хорица: бащата се занимавалъ съ земледѣлие, но каменистата и пѣсчливъ панагюрска почва слабо възнаграждавала усиления неговъ трудъ; майката, работница лѣтъ по кжра, зимѣ — на фурката — като всѣка работна българка, помагала на мъжа си, за да надвиятъ надъ тегобитѣ на живота си. Въ Панагюрище по онова врѣме е нѣмало училище, поради което синътъ имъ, наричанъ първоначално Стойно, останалъ неукъ. Като поотрастналъ, баща му поискалъ да го глави на занаятъ, на най-прославения и най-доходния въ Панагюрище — мутавчилъкъ — да се научи да майстори козиневи човали и чулове. И подема Стойно новия си занаятъ, запасва вулгия, „заточилъ назадъ-напрѣдъ козинявитѣ нишки на скърцливия чекръкъ“. Неговата надежда и оная на родителитѣ му прела и тя своя блѣнъ: ще отвори Стойно до нѣкога дюкянъ, ще печели пари, ще храни родителитѣ си, както всѣки български юноша... Но блѣнътъ се разрушилъ. Светогорски български мѣнастири — Зографски и Хиляндарски — сж имали метоси въ разни центрове изъ България, за да държатъ населението въ връзка съ мѣнастиритѣ, да привличатъ младежи за калугери, за ученици и пр. Въ тия метоси мѣнастиритѣ сж имали постоянни прѣдставители или пъкъ сж изпращали монаси изъ България по „светогорска просия“, та да събиратъ трохитѣ отъ българския духъ, за да го култивиратъ на Света-Гора... Изъ съдранитѣ ди-